

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ У ПАНЧЕВУ
INSTITUTE FOR THE PROTECTION OF CULTURAL MONUMENTS PANCEVO
ЖАРКА ЗРЕЊАНИНА 17, 26000 ПАНЧЕВО, ТЕЛ.: 013/ 351-472, 348-487, ТЕЛФАКС: 013/351-851

Број: 1119/2

Дана: 21.12.2020. године
Завод за урбанизам Војводине
НОВИ САД

СВ/ЈВ/СП/МЖ/ЈЈ/НБ

Поменико:	28-12-2020
Број	Прилог
2564/М	

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 1859

Датум: 24.12.2020
НОВИ САД

Завод за заштиту споменика културе у Панчеву, на основу члана 107. става 1. Закона о културним добрима („Службени гласник РС“ бр. 71/94, 52/2011 – др. Закони и 99/2011 - др. закон), на захтев бр. 1119 од 07.12.2020. године, подносиоца захтева Република Србија АП Војводина Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Булевар Михајла Пупина бр. 16, Нови Сад, доставља:

Услове чувања, одржавања и коришћења културних добара и добара која уживају претходну заштиту за потребе израде Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине

I 1. Подаци о непокретним културним добрима и евидентираним добрима која уживају претходну заштиту на територији за коју је надлежан Завод за заштиту споменика културе у Панчеву

У регистру Завода за заштиту споменика културе у Панчеву уписана су 124 непокретна културна добра, од тога 113 споменика културе, 3 просторно културно-историјске целине, 5 археолошких налазишта и 3 знаменита места.

Од укупног броја непокретних културних добара, категорисаних има 56, од чега су 8 од изузетног значаја и 48 од великог значаја.

Од 8 непокретних културних добара од изузетног значаја, 5 су споменици културе, 2 археолошки локалитети и 1 знаменито место. Од 48 непокретних културних добара од великог значаја, 45 су споменици културе, 2 су просторне културно-историјске целине и 1 археолошки локалитет.

База података о непокретним културним добрима налази се на сајту Завода за заштиту споменика културе:

<https://www.zzskpancevo.org/kulturna-dobra-juznog-banata/>

На територији за коју је надлежан Завод за заштиту споменика културе у Панчеву **евидентирано је 61 добро** које ужива претходну заштиту. Попис евидентираних добара под претходном заштитом достављамо у прилогу.

ПРИЛОГ 1 - попис евидентираних добара

ПРИЛОГ 2 - евидентирани археолошки локалитети са описом

2. Стратешки приоритети Завода за заштиту споменика културе у Панчеву за период од 2021. до 2035. године

Из горе наведених података може се закључити да се на релативно малој површини Јужнобанатског округа налазе бројна и значајна непокретна културна добра. Њихова заштита се спроводи у складу са важећим Законом о културним добрима (1994); с друге стране, у планским документима просторног и урбанистичког планирања област заштите културног наслеђа третирана је као саставни део интегралне заштите биодиверзитета, заштите и одрживог коришћења природног, културног наслеђа и предела, у складу са европским стандардима заштите. У том смислу, дефинисали смо стратешке приоритете Завода за заштиту споменика културе у Панчеву за период од 2021. до 2035. године:

- 1) валоризација културног наслеђа, поштовање постојећих и иницирање израде нових студија заштите које треба изградити за посебне културно-пејзажне целине (предлог):
 - историјски град Панчево са околином која би обухватила део тока и ушће реке Тамиш у реку Дунав, јединствени пар светионика, панчевачке аде и два НКД од изузетног значаја (Манастир Војловица и археолошки локалитет „Град“-Старчево);
 - историјски град Вршац са околином која би обухватила средњовековно утврђење, падине вршачких планина, плантаже винограда, НКД од изузетног значаја (манастир Месић) и насеља Велико Средиште (два дворца Лазаревића), Мало Средиште и Гудурица (традиционално винско село);
 - остале урбане и руралне целине за које се валоризацијом утврде културно-историјске вредности; у том смислу даља истраживања је потребно усмерити нарочито на остатке тврђаве града Ковина и археолошка налазишта на простору приоритетног културног подручја уз ток Дунава од Панчева до границе са Румунијом и на подручје Делиблатске пешчаре – насеље Долово и излетиште Девојачки бунар;
- 2) валоризација индустријског наслеђа, идентификација и израда студија заштите сагледивих индустријских пејзажа;
- 3) формирање листе наслеђа у опасности (Дворац у Влајковцу, мали дворац Лазаревића у Великом Средишту) и израда програма рехабилитације и пројектне документације за споменике са листе.

3. Оперативни циљеви у области заштите и планирања презентације културног наслеђа на територији за коју је надлежан Завод за заштиту споменика културе у Панчеву

У складу са општим и посебним циљевима у области заштите и планирања презентације културног наслеђа који су изнети у Материјалу за израду Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине од 2021. до 2035. године, дефинисали смо следеће оперативне циљеве:

- ревизија и унапређење регистра непокретних културних добара који се води у Заводу за заштиту споменика културе у Панчеву;
- дигитализација документације и грађе о непокретним културним добрима и формирање јединствене базе података о непокретним културним добрима која се налазе на територији Јужнобанатског округа;
- дигитализација непокретне културне баштине применом 3Д ласерског скенирања;

- сарадња са надлежним институцијама ради реализације програма мапирања материјалног и нематеријалног културног наслеђа и интегрисања у Националну инфраструктуру геопросторних података;
- ревизија постојећих решења о непокретним културним добрима – прецизирање граница НКД и граница заштићене околине НКД;
- праћење стања НКД, јачање институционалног оквира који би унапредио бригу о културном наслеђу;
- израда студија заштите за сваку јединицу локалне самоуправе, односно преиспитивање постојећих, како би се извршила валоризација урбаног и руралног градитељског наслеђа, приказ настанка и развоја насеља кроз векове и смернице заштите објеката и амбијената;
- просторна идентификација специфичних територија као културних предела;
- израда студија заштите за посебне културно-пејзажне целине;
- дефинисање културно-туристичких рута које промовишу тврђаве, манастире, дворце и друге културно-историјске споменике одређеног типа или стила;
- дефинисање и промовисање културних предела и путева културе, међународних културних итинерера, културних стаза и локалних веза културног наслеђа (културни предели Панчева и Вршца, путеви културе кроз Делиблатску пешчару и обалом Дунава од ушћа Тамиша до ушћа Нере, културно наслеђе историјског Баната – умрежавање и повезивање са институцијама културе у Румунији и Мађарској, културна стаза Банатске војне границе и др.);
- постављање и обнављање туристичке сигнализације на културно-историјским тачкама;
- инвестиционо улагање у отклањање физичких баријера и олакшан приступ особама са посебним потребама до НКД, као и објектима и површинама препознатим као део културног наслеђа.

II Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине може се изградити под следећим условима:

ОПШТИ

- заштитити и очувати непокретна културна добра вршти по врсти и значају дефинисаних Законом о културним добрима;
- извршити сагледавање културног наслеђа и по темама, које проистичу из обавеза примењивања међународних конвенција (објекти по врстама - тврђаве, сакрални објекти, дворци, народно градитељство и др, културни пејзажи, рурални пејзажи, индустријски пејзажи, архелošки локалитети, културне руте, историјски паркови)
- формирати листу наслеђа у опасности и изградити програме рехабилитације за споменике са листе;
- спроводити програме пренамене и рехабилитације вредних и напуштених историјских грађевина и места (дворци, стари вински подруми и индустријски објекти) и њихову интеграцију у савремени животни амбијент;
- спроводити програме рехабилитације историјских градских центара;
- спроводити програме руралне рециклаже – поновног коришћења и пренамене напуштених и недовољно коришћених простора и програме ревитализације историјских језгара села;
- спроводити програме туристичке интерпретације непокретног и нематеријалног културног наслеђа;
- спроводити програме укључивања културног наслеђа јужног Баната у европске и националне путеве културе;

- спроводити програме презентације културног наслеђа савременим дигиталним технологијама.

III Ови услови чувања, одржавања и коришћења уграђују се у измењен Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине, у свом интегралном текстуалном облику, у складу са чланом 107. ставом 1. Закона о културним добрима.

IV Подносилац захтева дужан је да измењен Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине, са уграђеним условима за заштиту непокретних културних добара достави Заводу за заштиту споменика културе у Панчеву, који ће издати мишљење о истом у складу са чланом 107. став 4. Закона о културним добрима.

Вршилац дужности директора

Гроздана Миленков

Доставити:

- Подносиоцу захтева
- Документацији
- Архиви

ПРИЛОГ А

Завод за заштиту споменика културе у Панчеву је у складу са чланом 29. став 1. Закона о културним добрима, евидентирао као добра која уживају претходну заштиту следеће непокретности:

ГРАД ПАНЧЕВО

1. Парни млин у Панчеву

Редни број: 25/ГО, Датум евидентирања: 28.05.2019.

Адреса: Панчево, Жарка Зрењанина бр.76

Кат. пар. бр. 6214 К.О. Панчево

Административна општина: Панчево

2. Стари ватрогасни дом у Панчеву

Редни број: 44/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Панчево, Браће Јовановић бр.29

Кат. пар. бр. 4034 К.О. Панчево

Административна општина: Панчево

3. Аеродром у Панчеву

Редни број: 1/ЗИМУП, Датум евидентирања: 23.05.2019.

Адреса: Јабучки пут б.б.

Кат. парцела бр. 6/1 К.О. Панчево

Административна општина: Панчево

4. Зграда у улици Жарка Зрењанина бр. 17 у Панчеву

Редни број: 36/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Панчево, Жарка Зрењанина бр. 17

Кат. пар. бр. 5740 К.О.Панчево

Административна општина: Панчево

5. ОШ „Јован Јовановић Змај“ у Панчеву

Редни број: 33/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Змај Јовина бр. 3

Кат. парцела. бр.4067/1 К.О. Панчево

Административна општина: Панчево

6. Зграда основне школе „Ђура Јакшић“ у Панчеву

Редни број: 23/ГО, Датум евидентирања: 26.05.2019.

Адреса: Лава Толстоја бр. 30, Панчево

Кат.пар. бр. 4509 К.О.Панчево

Административна општина: Панчево

7. Водна задруга

Редни број: 24/ГО, Датум евидентирања: 28.05.2019.

Адреса: Панчево, Моше Пијаде бр.19
Кат. парц. бр. 3692 К.О. Панчево
Административна општина: Панчево

8. Вајфертов улазни објекат у римокатоличко гробље

Редни број: 4/ЦДГО, Датум евидентирања: 28.05.2019.
Адреса: Панчево, Јосифа Маринковића 82
Кат. пар. бр. 2780 К.О. Панчево
Административна општина: Панчево

9. Надгробни споменик Руже Змајеве на православном гробљу у Панчеву

Редни број: 2/СИСО, Датум евидентирања: 22.05.2019.
Адреса: Панчево, Ружина бр.7
Кат.пар. бр. 2799 К.О.Панчево
Административна општина: Панчево

10. Надгробни споменик Адама витеза Косанића

Редни број: 3/СИСО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Панчево, Старо православно гробље
Кат. пар. бр. 8080 К.О.Панчево, објекат 1
Административна општина: Панчево

11. Споменик погинулим борцима Црвене армије у улици Иве Курјачког у Панчеву

Редни број: 4/СИСО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Панчево, улица Иве Курјачког
Кат. пар. бр. 8017 К.О.Панчево;
Административна општина: Панчево

12. Споменик погинулим борцима Црвене армије на углу улица Жарка Зрењанина и Првомајске у Панчеву

Редни број: 5/СИСО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Панчево, угао улица Жарка Зрењанина и Првомајске
Кат. пар. бр. 8080 К.О.Панчево, објекат 1
Административна општина: Панчево

13. Споменик погинулим борцима Црвене армије на углу улица Ослобођења и Лава Толстоја у Панчеву

Редни број: 6/СИСО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Панчево, угао улица Ослобођења и Лава Толстоја
Кат. пар. бр. 8028/3 К.О.Панчево
Административна општина: Панчево

14. Црква Вознесења Господњег у Банатском Брестовцу

Редни број: 41/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Банатски Брестовац, Ђуре Јакшића бр. 2

Кат.пар. бр. 245 и 246 КО Банатски Брестовац
Административна општина: Панчево

15. Штампарија „6. октобар“ у Панчеву

Редни број: 35/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Улица Др. Касапиновића бр.11, Панчево
Кат.пар. бр. 4396/1 К.О.Панчево
Административна општина: Панчево

16. Надгробни споменик сликарке Зоре Петровић на Правословном гробљу Панчево

Редни број: 8/СИСО, Датум евидентирања 19.10.2020
Адреса: Панчево, Ружина бр. 6
Кат. Пар. Бр.: 2799 К.О. Панчево
Административна општина: Панчево

17. Надгробни споменик Бранка Ановића на Православном гробљу Панчево

Редни број: 8/СИСО, Датум евидентирања 19.10.2020
Адреса: Панчево, Ружина бр. 6
Кат. Пар. Бр.: 2799 К.О. Панчево
Административна општина: Панчево

18. Зграда месне канцеларије у Качареву

Редни број: 46/ГО, Датум евидентирања 13.10.2020
Адреса: Качарево, Маршала Тита бр. 37
Кат. Пар. Бр.: 6/1, 4/1 К.О. Качарево
Административна општина: Панчево

19. Румунска православна црква Пренос моштију Св. Никлолаја у Долову

Редни број: 45/ГО, Датум евидентирања 5.10.2020
Адреса: Долово, улица Румунска
Кат. Пар. Бр.: 1322, 1321/7 К.О. Долово
Административна општина: Панчево

20. Зграда Старе општине у Долову

Редни број: 48/ГО, Датум евидентирања 22.10.2020
Адреса: Долово, Краља Петра 1. бр. 1
Кат. Пар. Бр.: 88 К.О. Долово
Административна општина: Панчево

21. Зграда месне заједнице у Долову

Редни број: 49/ГО, Датум евидентирања 22.10.2020
Адреса: Долово, Краља Петра 1. бр. 5
Кат. Пар. Бр.: 91 К.О. Долово
Административна општина: Панчево

22. Кућа у улици ЈНА бр. 15 са помоћним објектима у Долову

Редни број: 50/ГО, Датум евидентирања 22.10.2020
Адреса: Долово, ЈНА бр. 15
Кат. Пар. Бр.: 179 К.О. Долово
Административна општина: Панчево

23. Локалитет Циглана на делиблатском путу-Долово

Редни број: 4 АС- ЛОК, Датум евидентирања 22.10.2020
Адреса: Долово
Кат. Пар. Бр.: 7569/1, 7569/2, 7568/1, 7568/2, 7568/3, 7568/4, 4034/1;
Административна општина: Панчево

24. Улица Проте Васе Живковића

Редни број: 5/ЦДГО, датум евидентирања 4. 11. 2020.
Адреса: Улица Проте Васе Живковића, Панчево
Административна општина: Панчево

25. Зона Потамишје

Редни број: 6/ЦДГО, датум евидентирања 17.12.2020.
Адреса: Потамишје, Панчево
Административна општина: Панчево

26. Старо језгро Панчева – Центар

Редни број: 7/ЦДГО, датум евидентирања 21. 12. 2020.
Адреса: Центар Панчева
Административна општина: Панчево

27. Старо језгро Панчева – Доњи град 2

Редни број: 8/ЦДГО, датум евидентирања 21. 12. 2020.
Адреса: Доњи град, Панчево
Административна општина Панчево

28. Старо језгро Панчева – Доњи град 1

Редни број /ЦДГО, датум евидентирања 21. 12. 2020.
Адреса: Доњи град, Панчево
Административна општина Панчево

ГРАД ВРШАЦ

1. Старо градско језгро Вршца

Редни број: 2/СЈГН , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац
Административна општина: Вршац

2. Стари вински подрум „Хелвенија“ у Вршцу

Редни број: 19/ГО , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац, Димитрија Туцовића бр. 99
Кат. парц. бр. 6950/2 К.О. Вршац
Административна општина: Вршац

3. Зграда железничке станице у Вршцу

Редни број: 20/ГО , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац, Булевар Ослобођења бр. 15
Кат. парц. бр. 9709/6 К.О. Вршац
Административна општина: Вршац

4. Саборна црква Св. Николе са портом и зградама основне школе „Вук Караџић“

Редни број: 1/ЦДГО , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац, Дворска бр. 17-19
Кат. парц. бр. 4061, 4066, 4067 и 4069 К.О. Вршац
Административна општина: Вршац

5. Стари млин у Стражи

Редни број: 21/ГО , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Стража, потес Гају Сагулуј
Кат. парц. бр. 3560 и 3557 К.О. Стража
Административна општина: Вршац

6. Комплекс некадашње касарне у Вршцу

Редни број: 2/ЦДГО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац, Стевана Мокрањца 2а
Кат. парц. бр. 9024 К.О. Вршац
Административна општина: Вршац

7. Мостови на Месићу

Редни број: 3/ЦДГО, Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Вршац, улице Краљевића Марка, Радакова, Патријарха Рајачића, Брегалничка, Синђелићева, Змај Јовина и трг Николе Пашића
Кат. парц. бр. 9693 К.О. Вршац
Админ. општина: Вршац

8. Водича посвећена Огњеној Марији у атару Вршца

Редни број: 2/ЛЕС, Датум евидентирања: 28.05.2019.
Адреса: Атар Вршца

Кат.пар.бр. 17288 К.О. Вршац
Админ. општина: Вршац

9. Археолошки локалитет „Ватин-Бела Бара“

Редни број: 1/ЛА, Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Ватин
Админ. општина: Вршац

10. Локалитет ЦРВЕНКА-АТ

Редни број: 2/ЛА, Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Вршац, Вршац
Кат.пар.бр. 14537-14592; 14268-14339;14342-14348; 14349-14362;
27573,27551,27254,27224 К.О. Вршац
Админ. општина: Вршац

11. Локалитет КРЕМЕЊАК- Потпорањ

Редни број: 3/ЛА, Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса:МЗ Потпорањ
Кат.пар.бр. 53-70; 129-199; 218-234; 239/12; 239/13; 239/20- 239/30; 239/32, 239/33;
239/34, 239/35,239/36, 239/49-239/53 К.О. Потпорањ
Админ. општина: Вршац

Општина АЛИБУНАР

1. Румунска православна црква силаска Св. Духа

Редни број: 26/ГО , Датум евидентирања: 28.05.2019.
Адреса: Владимировац, Трг ослобођења бб
Кат.пар.бр. 861 К.О. Владимировац
Админ. општина: Алибунар

2. Водница посвећена Усековању главе Св. Јована Крститеља у Селеушу

Статус: У поступку израде предлога одлуке за утврђивање за НКД- споменик културе
Редни број: 1/ЛЕС, Датум евидентирања: 28.05.2019.
Адреса: Атар насеља Селеуш
Кат.пар.бр. 6044, 1491 К.О. Селеуш
Админ. општина: Алибунар

3. „Девојачки бунар“ у Делиблатској пешчари

Редни број: 6/ЛЕС, Датум евидентирања: 29.05.2019.
Адреса: Излетиште „Девојачки бунар“
Кат.пар.бр. 6689 и 6702 К.О. Банатски Карловац
Админ. општина: Алибунар

4. Зграда Месне заједнице у Владимировцу

Редни број: 31/ГО, Датум евидентирања: 29.05.2019.
Адреса: Владимировац, Цара Лазара бр. 76
Кат.пар.бр. 664/1 К.О. Владимировац
Админ. општина: Алибунар

Општина ПЛАНДИШТЕ

1. Зграда Општине Пландиште

Редни број: 39/ГО , Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Пландиште, Војводе Путника бр.38
Кат.пар. бр.1 К.О.Пландиште
Административна општина: Пландиште

Општина ОПОВО

1. Зграда Ватрогасног дома у Баранди

Редни број: 22/ГО , Датум евидентирања: 27.05.2019.
Адреса: Баранда,Трг Маршала Тита бр.5
Кат. пар. бр. 3/2 К.О. Баранда
Административна општина: Опово

Општина КОВИН

1. Стари мост у Плочици

Редни број: 42/ГО , Датум евидентирања: 30.05.2019.
Адреса: Атар насеља Плочица
Кат. пар. бр. 3491/1, 3620/1, 3620/5 и 4034 КО Плочица, 3620/5, 4035, 3620/1, 3491/1 КО Плочица (у ширини 15м од осе моста југозападно и североисточно) и делове катастарских парцела бр. 3614 (у ширини 6 м од границе са парцелом 3615 ка југозападу) и бр. 3615 (у ширини парцеле бр. 3614 северозападно од границе са парцелом бр.3620/5) КО Плочица;
Административна општина: Ковин

2. Споменник стрељаним Јеврејима на Чардаку

Редни број: 7/СИСО, Датум евидентирања: 29.05.2019.
Адреса:Делиблато, Делиблатски пут -Чардак
Кат.пар. бр. 996 К.О.Делиблатски песак
Административна општина: Ковин

3. ОШ „Јован Јовановић Змај“ у Ковину

Редни број: 27/ГО, Датум евидентирања: 29.05.2019.
Адреса: Ковин, Жарка Зрењанина бр.9
Кат.пар.бр. 3425 К.О. Ковин
Админ. општина: Ковин

4. ОШ „Ђура Јакшић“ у Ковину

Редни број: 28/ГО, Датум евидентирања: 29.05.2019.
Адреса: Ковин, ЈНА бр.38
Кат.пар.бр. 2932 К.О. Ковин
Админ. општина: Ковин

5. Кућа у Улици Соње Маринковић 1

Редни број: 29/ГО, Датум евидентирања: 29.05.2019.

Адреса: Ковин, Соње Маринковић бр.1

Кат.пар.бр. 3692 К.О. Ковин

Админ. општина: Ковин

6. Румунска православна црква Силаска Св. Духа у Мраморку

Редни број: 30/ГО, Датум евидентирања: 29.05.2019.

Адреса: Мраморак, Жарка Зрењанина бр.58

Кат.пар.бр. 1162 К.О. Мраморак

Админ. општина: Ковин

7. Скит 40 мученика у Гају

Редни број: 3/ЛЕС, Датум евидентирања: 28.05.2019.

Адреса: Атар насељеног места Гај

Кат.пар.бр.5668 К.О. Гај

Админ. општина: Ковин

8. Водница посвећена Св. Великомученику Прокопију у атару Ковина

Редни број: 4/ЛЕС, Датум евидентирања: 29.05.2019.

Адреса: Атар Ковина

Кат.пар.бр. 5522 К.О. Ковин

Админ. општина: Ковин

9. Манастир Баваниште

Редни број: 5/ЛЕС, Датум евидентирања: 29.05.2019.

Адреса: Атар насеља Баваниште, потес Мајур

Кат.пар.бр. 5791 К.О. Баваниште

Админ. општина: Ковин

10. Црна станица у Дубовцу

Редни број: 47/ГО, Датум евидентирања 19.10.2020

Адреса: Дубовац

Кат. Пар. Бр.: 4539 К.О. Дубовац

Административна општина: Ковин

11. Румунска православна црква у Делиблату

Редни број: 52/ГО, Датум евидентирања 22.10.2020

Адреса: Делиблато, Маршала Тита бр. 106

Кат. Пар. Бр.: 1231 К.О. Делиблато

Административна општина: Ковин

12. Партизанска база на Чардаку

Редни број: 2/ЗИМУП, Датум евидентирања 22.10.2020

Адреса: Делиблато, Чардак, Делиблатски пут

Кат. Пар. Бр.: 975 К.О. Делиблатски Песак

Административна општина: Ковин

Општина КОВАЧИЦА

1. Дрвени магацин на железничкој станици у Ковачици

Редни број: 37/ГО , Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Ковачица, Железничка улица

Кат.пар. бр. 879 К.О.Ковачица

Административна општина: Ковачица

Општина БЕЛА ЦРКВА

1. Руска црква

Редни број: 32/ГО, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Трг руских кадета

Кат. парцела. бр. 1527 К.О. Бела Црква

Административна општина: Бела Црква

2. Зграда Дома за децу и омладину у Белој Цркви

Редни број: 43/ГО , Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Бела Црква, Бели трг бр. 2

Кат. пар. бр. 2239/2 и 2239/3 К.О. Бела Црква

Административна општина: Бела Црква

3. Музички павиљон у парку, Бела Црква

Редни број: 38/ГО , Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Бела Црква, Градски парк

Кат.пар. бр.2234 К.О.Бела Црква

Административна општина: Бела Црква

ПРИЛОГ 2 - ЕВИДЕНТИРАНИ ЛОКАЛИТЕТИ

1. Археолошки локалитет „Ватин-Бела Бара“

Редни број евиденције: I/ЛОК АС, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Ватин, град Вршац

Кат.парцеле број: 237/26, 237/27, 237/28, 237/29, 237/30, 567/1; 567/2; 567/4; 762/1, 762/2, 762/3, 582/8, 582/9, 586, 587, 589, 590, 591/1, 591/2, 591/3, 591/4, 591/5, 591/6, 591/7, 591/8, 591/9, 591/10, 591/11, 591/12, 591/13, 591/14, 591/15, 591/16, 591/17, 591/18, 591/19, 591/20, 591/21, 592, 593/1, 593/2, 594, 732/1, 732/2, 734/1, 734/2, 763, 764, 765 и 788, све К.О. Ватин

Време настанка: Рано бронзано доба. Одређени археолошки налази упућују и на неолитски период али за сада није констатован енеолитски културни хоризонт.

Посебна обележја:

Локалитет је први пут евидентиран у првој половини 19. Века, а прва археолошка истраживања обављена су 1892. Године. Представља епонимни локалитет Ватинске културе, једне од најзначајнијих културних манифестација раног и средњег бронзаног доба, која је дефинисана на основу покретног археолошког материјала. Феликс Милекер прикупио је током својих истраживања преко 30 000 археолошких предмета од керамике, метала, камена и кости, које се данас чувају у Градском музеју Вршац. Такође већ у то време Милекер бележи да се бројне приватне и музејске колекције попуњавају предметима са овог локалитета. Већ након првих публикација предмети из Ватина привукли су велику пажњу стручне јавности. Томе су значајно допринеле стилске и декоративне карактеристике пре свега керамичког материјала, који се одликује високим квалитетом израде, јединственим облицима и декорацијом. Подједнаку, ако не и већу пажњу привлачи и култна пластика - углавном зооморфног типа, као и делови коњске опреме израђени од кости са декоративним елементима који упућују на снажне везе са егејским светом. Посебну пажњу привукло је откриће оставе златних предмета 1907. Године, када је у једној посуди откривено 25 златних плочица – делова појаса, тежине преко 500 грама. Данас се највећи део ове оставе чува у Националном музеју у Будимпешти, а мањи део у Градском музеју Вршац.

На локалитету је поред насеља раног и средњег бронзаног доба констатован материјал енеолитског периода, али и некрополе средњег и касног бронзаног доба са претежно спаљеним покојницима, као и скелетна некропола касне антике. Новим ревизионим истраживањима спроведеним у периоду од 2010. До 2018. Године утврђен је тачан положај насеља на левој обали Моравице, културна стратиграфија, његов карактер, као и степен девастације. Најраније насеље припада Ватинској култури на прелазу з раног у средње бронзано доба. Насеље је било полукружног облика, заштићено са северне стране реком Моравицом, а са осталих страна заштитном оградом. Карактерише га планска организација са кућама поређаним у редове и празним централним простором – што се може видети и на локалитетима попут Жидовара или Феудвара. Ово насеље је уништено доласком носилаца групе Црвенка-Корнешти, након чега је формирано ново насеље без јасне организационе структуре која би га обједињавала, стога и заузима нешто већу површину него претходно.

Експлоатацијом песка током 19. У првој половини 20. Века девастиран је део локалитета.
Документарна вредност:Историјска, уметничка и научна

Сажет опис добра:

Локалитет се заправо састоји од две предеоне целине – насеља на левој обали Моравице и некрополе која је лоцирана на платоу на десној обали моравице на месту данашњег села Ватин. Насеље је смештено на уздигнутој пешчаној греди у близини ушћа реке Моравице у некадашње језеро. Део локалитета између асфалтног пута и реке уништен је експлоатацијом песка. На основу ревизионих истраживања, која су укључивала површинску и подповршинску проспекцију, геофизичка снимања и археолошка сондирања локалитета у потпуности је утврђена позиција и распрострањеност локалитета јужно од асфалтног пута.

Радовима Феликса Милекера и експлоатацијом песка на десној обали Моравице и на простору савременог села откривена је велика некропола (претежно) спаљених покојника средњег и касног бронзаног доба као и скелетна некропола касне антике, која је констатована на више локација у селу.

2. Археолошки локалитет Крмењак - Потпорањ

Редни број евиденције: 3/ЛОК АС, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Потпорањ, град Вршац

Кат. парцеле број:

53,54,55,56,57,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,68,69,70;129,130,131,132,133,
134,135,136,137,138,139,140,141,142,143,144,145,146,147,148,149,150,151,152,153,154,155,
156,157,158,159,160,161,162,163,164,165,166,167,168,169,170,171 172, 173, 174,
175,176,177,178,179,180,181,182,183,184,185,186,187,188,189,190,191,192,193,194,195,196,1
97,198,199; 218, 219, 220, 221,222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234;
239/12, 239/13, 239/20, 239/21, 239/22, 239/23, 239/24, 239/25, 239/26, 239/27, 239/28,
239/29, 239/30, 239/32, 239/33, 239/34, 239/35, 239/36, 239/49, 239/50, 239/51, 239/52 и
239/53, све К.О. Потпорањ

Посебна обележја:

По површини распрострањања, представља највеће насеље на територији Винчанске културе (подручје данашње Србије, малим делом и суседних земаља). Процењена површина локалитета је око 100 хектара. Припада најранијим фазама развоја Винчанске културе. Прикупљено је неколико хиљада комада покретног материјала, од којих неки представљају репрезентативне примерке винчанске културе, често навођене у домаћој и страниј стручној литератури. Крмењак се наводи и као налазиште са највећом количином опсидијана и спондилуса, па би то богатство драгоцених сировина, свакако требало да укаже на значај насеља у трговинским комуникацијама.

Обиље и изузетност покретног материјала, као и велика хоризонтална распрострањеност, указују на изузетно значајно насеље најстаријих фаза винчанске културе. Како постоје претпоставке да је насеље у Потпорњу, настало пре него оно на епонимном локалитету, подаци добијени ископавањима били би од немерљивог значаја за истраживање винчанске културе.

Документарна вредност: Историјска и научна
Настањено од почетних фаза Винчанске културе, што значајно доприноси истраживањима генезе те најзначајније млађенеолитске културе. Досадашњи резултати истраживања дали нове податке за процес неолитизације Европе.

Сажет опис добра:

Локалитет Кремењак у селу Потпорањ, удаљен је 14 километара јужно од Вршца. Утврђено је да је у правцу запада некадашње насеље захватало источну половину данашњег села, ка југу се простире до мочварних терена који граде потоци Гузајна и Корана, а на исток се шири према железничкој прузи Вршац – Бела Црква. По пространству и дебљини културног слоја, која се креће од 2,5 – 3,4 метра, представља једно од највећих винчанских насеља.

Налазиште је откривено 1882. године, а једина истраживања заштитног карактера, обављена су 1957. године, приликом изградње канала Дунав-Тиса-Дунав. Систематска истраживања обављена у периоду 2011-2019. године. Укупно истражена површина од 244 м², док је извршена геофизичка проспекција на површини од 12 000 м².

Досадашњим истраживањима откривено је неколико стамбених хоризоната, при чему најстарији хоризонт припада Старчевачкој култури. Објекти су грађени од набоја, са подом од набијене земље, а у оквиру њих констатоване су пећи и огњишта. Локалитет карактерише обиље покретног материјала.

Осим неолитског покретног материјала, спорадично се појављују налази каснијих периода од енеолита (Тисаполгар, Чернавода, Баден), средње бронзано и гвоздено доба, па до антике (4. век), што сведочи о континуитету насељавања тог простора.

3. Археолошки локалитет Црвенка -Ат

Редни број евиденције: 2/ЛОК АС, Датум евидентирања: 30.05.2019.

Адреса: Вршац, град Вршац

Кат.парцеле број: 14537,14538, 14539,14540, 14541,14542, 14543, 14544, 14545, 14546, 14547, 14548, 14549, 14550, 14551, 14552, 14553, 14554, 14555, 14556, 14557, 14558, 14559, 14560, 14561, 14562, 14563, 14564, 14565, 14566, 14567, 14568, 14569, 14570, 14571, 14572, 14573, 14574, 14575, 14576, 14577, 14578, 14579, 14580, 14581, 14582, 14583, 14584, 14585, 14586, 14587, 14588, 14589, 14590, 14591, 14592, 14268, 14269, 14270, 14271, 14272, 14273, 14274, 14275, 14276, 14277, 14278, 14279, 14280, 14281, 14282, 14283, 14284, 14285, 14286, 14287, 14288, 14289, 14290, 14291, 14292, 14293, 14294, 14295, 14296, 14297, 14298, 14299, 14300, 14301, 14302, 14303, 14304, 14305, 14306, 14307, 14308, 14309, 14310, 14311, 14312, 14313, 14314, 14315, 14316, 14317, 14318, 14319, 14320, 14321, 14322, 14323, 14324, 14325, 14326, 14327, 14328, 14329, 14330, 14331, 14332, 14333, 14334, 14335, 14336, 14337, 14338, 14339, 14342, 14343, 14344, 14345, 14346, 14347, 14348; 14349, 14350, 14351, 14352, 14353, 14354, 14355, 14356, 14357, 14358, 14359, 14360, 14361, 14362; 27573, 27551, 27254 и 27224, све К.О. Вршац

Време настанка: ПАЛЕОЛИТ – НЕОЛИТ (45.000 – 4300 П.Н.Е.)

Стил: ПАЛЕОЛИТСКА КУЛТУРА ОРИЊАСИЈЕН, НЕОЛИТСКЕ КУЛТУРЕ – СТАРЧЕВАЧКА И ВИНЧАНСКА

Посебна обележја:

На локалитету Ат – Црвенка откривен покретни материјал орињасијен културе на отвореном, што представља изузетно редак пример палеолитског налазишта на отвореном, на подручју Србије. Покретни налази повезују се са налазиштем Анина у Румунији, истовременог периода, где су откривени скелети који припадају најранијим примерцима савременог човека у Европи (*Homo Sapiens Sapiens*). С обзиром на близину два налазишта, претпоставка је да се продор савременог човека у Европу кретао управо трасом, која би обухватала и налазиште Ат – Црвенка.

Веома је значајно и насеље из периода Винчанске културе, јер представља једно од последњих насеља те културе, у њеној завршној фази.

Сажет опис добра:

Локалитет Ат – Црвенка налази се на северној периферији града Вршца. Према су локалитети откривени у различитим периодима, Ат и Црвенка представљају једну предеону целину, данас раздвојену међународним путем за Румунију. Потес Ат лоциран је иза данашње фабрике „Swiss-Lion“, док је потес Црвенка јужно од данашњег међународног пута за Румунију и прати канал уз северни обод аеродрома. На читавом том подручју, које обухвата око 5 километара, проналази се палеолитски материјал. Прецизнију површину локалитета Ат – Црвенка за сада није могуће дати, јер су налази констатовани експлоатацијом песка, а археолошка истраживања спроведена су свега на око 150 м². За сада је претпоставка да би локалитет могао да се простире од канала Вршац – Велико Средиште до око 250 метара ка северу.

Проучавања покретног материјала из периода палеолита, показала су да се ради о истој култури, због чега те локације треба третирати као једну целину. Претпоставка је да је у тако широкој зони нанет водом, а да се првобитно станиште налазило на простору ближе некадашњем језеру.

Први подаци о постојању палеолита на локалитету Ат забележени су 1888. године, а на локалитету Црвенка 1952. године захваљујући ископавању песка. У слојевима алувијалних пескова на обе локације, откривен је богат покретни материјал. Различита испитивања и истраживања на локалитету Ат – Црвенка обављена су у другој половини 20. века, а настављена 2015. године у оквиру великог пројекта Универзитета у Келну, чији резултати тек треба да буду публиковани. Досадашње анализе указују да се ради о привременом станишту на отвореном, на обали некадашњег језера у подножју Вршачких планина, а на простор констатован археолошким истраживањима, депонован је водом. Палеолитска истраживања нису регистровала постојање било какве врсте стамбеног објекта или евентуално огњишта. Прво насеље са стамбеним објектима земуничког типа потиче из периода Старчевачке културе, док се изнад њега живот наставља у периоду млађенеолитске Винчанске културе и то је констатовано на потесу Ат. На истом потесу утврђени су и налази бронзаног доба, као и антике и средњег века.

Документарна вредност: Историјска и научна

4. Археолошки локалитет Циглана на делиблатском путу-Долово

Редни број евиденције: 4/ЛОК АС, Датум евидентирања: 14.12.2020.

Адреса: Долово, град Панчево

Кат. бр. : 7569/1, 7569/2, 7568/1, 7568/2, 7568/3, 7568/4, 4034/1

Локалитет се налази у близини источне периферије Долова, удаљен око 300м источно од обода данашњег насеља и око 500м северно од пута који води према Мраморку и Делиблату. На локалитету се простире велики ископ пољске циглане. Народни музеј у Панчеву је забележио постојање локалитета на овом месту 1961. године, када су у профилима ископа циглане уочени насеобински објекти касне антике и средњег века. Године 1965. започела су прва сондажна ископавања заштитног карактера у организацији Народног музеја у Панчеву и Градског музеја у Вршцу, која су настављена и 1967. године, истражена је 21 отпадна јама, са сарматским налазима и неколико средњовековних објеката, 12-13. век. Циглана је наставила да ради, све до почетка 21. века, када је рад на експлоатацији земље за циглу завршен. Народни музеј у Панчеву започео је систематска археолошка истраживања 2013. године. Налазиште има веома сложену хоризонталну стратиграфију, са честим међусобним преклапањем објеката и укопавањем археолошких целина једних преко других. За сада су потврђена најмање три хоризонта живота у оквиру античког и касноантичког периода. До 2017. године истражене су 104 археолошке целине које припадају 2/3. века до 5. века. Постојала је и некропола из античког периода. Од 2013. године до 2017. године истражено је 40 археолошких целина, која се могу одредити у два различита хоризонта средњовековних насеља. Живот млађег средњовековног насеља прекида се највероватније усред монголске најезде 1241/1242. Године, након чега на овом месту није обнављан. Приликом ископавања откривена је велика количина покретног археолошког материјала, првенствено керамике, затим новац, накит, оруђе од костију и др.

ГРАД ПАНЧЕВО

ПАНЧЕВО

Простор Старог градског језгра Панчева (из предлога одлуке) и његове заштићене околине (из предлога одлуке)

1. Зграда ДДОР-а - археолошка ископавања обављена 2005. године, нађени су бројни фрагменти керамичких и порцеланских посуда, метални предмети, који хронолошки припадају другој половини XIX и почетку XX века.
2. Миноритски манастир - објекат миноритског манастира подигнут на шуту (насипу, нивелацији) и рушевинама вероватно квадрибурга пачневачке средњовековне тврђаве. Шездесетих година 20. века, копајући темеље за стамбену зграду која се наслања на самостан са западне стране, према Мученичкој улици, грађевинари су наилазили на скелетне гробове са прилозима који су се састојали од керамичких посуда, перли од стаклене пасте и ситних металних предмета. Приликом археолошких сондажних ископавања, темеља манастира, 1981. године, у истражном рову дим. 3 x 8 m и дубине 2, 54 m откривен је стубац који носи два лука, на које су наслоњени плитки темељи

манастирске зграде и покретни археолошки материјал. Покретни археолошки материјал, великог временског распона (XV век пре н. е. - XIX век н. е.), нађен је у секундарном положају, што указује на насипање тла земљом која је доношена из близине. Насипање је вероватно настало после XVI века. Откривени покретни археолошки материјал указује на постојање праисторијског насеља, сарматске некрополе и раносредњовековних објеката у близини.

3. **Локација Гимназије у Панчеву- касно средњовековно утврђење.** Локација Гимназије у Панчеву представља зону средњовековне панчевачке тврђаве. Приликом копања темеља за нову зграду гимназије, 1888. године, нађени су предмети римско-провинцијске културе I и II века н.е. Сондажна ископавања су предузета 1987. године са намером да се испита непосредна околина саме тврђаве. Сонде су биле постављене у дворишту школе, уз темеље зграде школе и источне стране темеља провијант марацина. Ископавањима је установљено, на основу остатака архитектуре из XVIII - XIX века, као и других објеката овог периода, непостојање интактног археолошког културног слоја. Фрагменти керамике из праисторијског периода (бронзано доба), откривени приликом ископавања, не могу се узети ни за један откривени слој, па се ту вероватно ради или о „превртнутим“ слојевима или о донетој земљи за нивелацију. Турско утврђење, које је постојало у Панчеву до 1716. године, Пожаревачким миром (1718) припало је Аустрији. На картама из 1717. и 1720. године приказан је план малог четвороугаоног утврђења са кружним кулама на угловима, окружено шанчевима које су пуниле воде Тамиша. Један од првих познатих планова Панчева и Панчевачке тврђаве који разговетно приказује овај део Панчева из 1761 год. На овом плану јасно се види да је посматрано подручје урбанистички формирано и да је своје основне уличне правце, који су тада постављени задржало и до данас. Тако је већ тада формиран правац данашњих улица Димитрија Туцовића, Петра Драпшина, Владимира Илича Лењина (Војводе Перта Бојовића), као и улица Моше Пијаде, Светозара Милетића, Браће Јовановића, Мученика, Ђуре Јакшића, Николе Тесле, Др. Касапиновића и Иве Лоле Рибара (Др. Жарка Фоготраша). На овом плану се најјасније уочава начин на који су улице трасиране у односу на тада постојећу тврђаву, што је оставило трајне последице у данашњој мрежи овог подручја.
4. **Улица Николе Тесле: локалитет „УГЉАРИЦА”** Археолошка ископавања на потесу „Угљарица” 1988. године, обухватила су око 70 m² укупне површине. Цела површина, нарочито део ка Тамишу, била је у прошлости девастирана скидањем хумусног слоја. На већем делу истражене површине констатован је тањи слој из турског периода заступљен искључиво кроз керамички материјал. Средњовековна керамика откривена је уз остатке поднице пећи фундиране керамиком и датује се оквирно у XVI - XVIII век. Праисторијски период констатован је у три укопа са малим бројем фрагмената керамике халштатског периода.
5. **„Weifert-ova pivara”** - локалитет је откривен приликом копања у дворишту пиваре 1860. године. Откривени су гробови са прилозима: фибулаиразни украси и предмети од бронзе, ђинђуве од стаклене пасте, ћилибара и горског кристала. Предмети су загубљени.
6. **Кеј Радоја Дакића, Црвени магацин**—Сондажна археолошка ископавања су обављена 1983. Године на левој обали Тамиша, на делу које је раније коришћено за путничко пристаниште. На том простору била је смештена једна велика дрвена барака магацини стара капетанија. Ископавањима је утврђено да је овај део обале у последња три века

интензивно коришћен. На основу археолошког материјала, најстарији констатован културни слој припада XVI-XVIII веку. Остаци архитектуре и канализационих инсталација припадају вероватно XVII-XVIII веку.

7. **Кеј Радоја Дакића, улица МУЧЕНИКА, локалитет „ШТУКА”**

Заштитно-археолошка ископавања овог потеса обављена су 1995. године. Истражено је око 50 m² површине. На основу откривених остатака, површине оформљене крупним тесаним каменом, која се протезала правцем северозапад-југоисток, констатован је слабо очуван јужни део Турског утврђења, које је живело од XVI века до 1716. године. Оно је данас готово потпуно девастирано честом градњом у том делу старог градског језгра. Трагови грађевинског блока из XIX века, темељ и зид од цигле зидан малтером, правца исток-запад, констатовани су нешто даље од налаза из турског периода.

8. **Улица Браће Јовановић 15** - Приликом копања темеља за зграду у улици Браће Јовановић 15 (тадашња Црквена бр. 15) 1893. године, на дубини од 2,5 м нађено је 50-60 комада четвртастих опека димензија 47 x 11 cm. Опеке су доспеле у власништво Карла Бем-а из Беле Цркве. Милекер наводи да према казивању грађевинара, налази опека са ознаком ЛЕГ III су чести у Панчеву (тадашња зона грађевинске активности је старо језгро данашњег града).

9. **Улица Димитрија Туцовића код бројева 5-7 и 39**, Локалитет је откривен приликом копања темеља за стамбену зграду 1962. године. Том приликом су радници нашли једну мању посуду црвенкасте боје, рађену на витлу, ђинђуве од стаклене пасте и изломљене комаде бронзаног лима.

10. **Сокаче** - Приликом извођења радова на реновирању подрума зграде "Трубач", у улици Сокаче констатовани су остаци зидова рађени од опека великог формата. Зидови су припадали градским објектима из времена президања зграде "Трубач".

11. **Улица Његошева** - Пробно оријентационо археолошко истраживање у Његошевој улици бр. 2-6 (зграда затвора) и 12, вршено 1982.г, обухватило је око 24 m² укупне површине. Том приликом нису потврђени подаци из старије литературе, у којем се наводе римски налази (Зграда затвора и Штапска зграда) па се да претпоставити да су они констатовани приликом градње објеката. У сондама је на релативно једнакој дубини констатован исти квалитет земље, са сличним садржајем, турске и мађарске керамике, XVIII и XIX века, што би значило да је тај простор и у блиској прошлости коришћен као комуникација.

12. **ТРГ КРАЉА ПЕТРА**

12.а. Септембра 1979.г, приликом копања ровова за постављање топловода, код угла **зграде ПИК-а**, констатовани су остаци масивног зида од ломљеног камена. Зид се пружа правцем управним на правац кретања Тамиша. Археолошка ископавања 1984. године била су обима једне сонде, површине око 30 m² извршена на терену где је 1979. Године откривен део зида из ранијих епоха. Будући да се због постојећих инсталација грејања зид није могао открити у целости, откривен је само његов северни део. Грађен је од камена и сивог малтера и завршава се на источној страни, вероватно чинећи угао. Сокла зида је урађена од притесаног камена, док је темељни део рађен техником трпанца од нетесаног камена. Дно зида није пронађено због подземних вода. У откопним слојевима се све време спорадично јавља сива сарматска керамика, али културни слој који би одговарао овом зиду није пронађен (документација Завода за заштиту споменика културе у Панчеву инв. бр. 61).

Године 2013. приликом реконструкције и проширења топловода, у Градском парку, радници ЈКП-а "Грејање", наишли су на остатке темеља зида изграђеног од камена и опеке, као и овећи истесани камен, са представом крста у плитком рељефу. Народни музеј у Панчеву спровео је заштитна археолошка ископавања и том приликом је потврђен део јужног бедема петоугаоне панчевачке тврђаве из 1721-1739. године.

12.б. Септембра 1979.г, приликом копања ровова за постављање топловода, између зграда хотела „Слобода“ и зграде **С.О. Панчево** констатован је део зида од камена (тесаног и нетесаног), са видљивим траговима стручног обнављања. На овом зиду лежао је млађи зид од опеке веома великог формата. Зидови су припадали ранијим периодима града (документација Завода за заштиту споменика културе у Панчеву инв. бр. 491).

12.в. Трг краља Петра бр. 5, „ПАНУКА“ Заштитна археолошка ископавања у овом блоку вршена су 1994. године Укупно је истражено 60 m² просечне дубине око 2.00 м. Ископавања тог простора показала су, на основу уломака керамичких посуда, (углавном трпезна керамика), XVII - XVIII века и уломака лонаца и пећњака, који се оквирно могу датовати у крај XV века или почетак XVI века, континуитет насељавања тог простора у последњих пет векова.

12. године Штапска зграда- Трг краља Петра I бр. 6. Из старије литературе познато је да је приликом градње откривен један лакримаријум, што упућује на могуће постојање некрополе римско-провинцијског доба

13. улица Масарикова бр. 1 - Приликом копања темеља ради ревитализације објекта, 1995. године, наишло се на остатке два скелетна гроба. Скелети су само делимично очувани и без гробних прилога. Могуће је да се ради о делу уништеног гробља оближње Успенске цркве

14. Угао Лењинове (Војводе Петра Бојовића) и Др Касапиновића - Приликом копања рова за канализацију констатована је некропола која по материјалу може да се датује у период Сеобе народа.

15. Улица Лењинова (Војводе Петра Бојовића), Зона између Трга Слободе и Др. Касапиновића - на овом простору, 1984. године, вршена су пробно-орјентациона археолошка ископавања. Истражено је укупно око 70 m². Сви откривени објекти и покретни археолошки материјал налажени су у лесу, јер је изградњом коловоза и нивелацијом терена хумусни слој потпуно уништен, што је довело до немогућности утврђивања вертикалне стратиграфије културних слојева. Хронолошки најстаријем периоду припадају налази старијег гвозденог доба нађени у јамама откривених код кућних бројева 5 и 7. Те јаме указују на постојање надземних грађевина или земуница у самој близини, тј. постојање једне или више насеобинских целина овог периода. Следећи период, позно-антички, потврђен је открићем два скелетна гроба у овој зони, који су на основу гробног инвентара датовани у III - IV век н.е. На основу ових гробова и старије литературе може се претпоставити постојање веће некрополе до сада неодређеног габарита. Из периода развијеног средњег века откривени су остаци округле поднице, део калоте веће кружне пећи и мања етажна пећ са плочом за посуђе изнад ложишта, као и велика количина фрагмената средњевековне керамике. Насеље којем припадају ови објекти свакако се налази у непосредној близини. Овим ископавањима још једном је са сигурношћу потврђен континуитет живота Панчева од праисторије до данас.

16. Угао улица Светог Саве и Немањине - На основу старије литературе претпоставља се да се на овом потесу могу очекивати остаци темеља „панчевачког касно средњовековног града“
17. Улица Цара Душана - између улица ЈНА и др. Касапиновића, - Приликом земљаних радова, од 1964. године, наилазило се на гробове, што указује на присуство некрополе за сада још увек неутврђене датације.
18. Улица Браће Јовановићбр. 33 - Крајем 1993. године истраживањима мањег обима констатовани су остаци фортификације и одбрамбеног рова из XIX века и културних слојева праисторије, римске доминације и градског насеља.

Археолошке мере заштите у зони заштићеног градског језгра и заштићене околине

- сви инвестициони и грађевински радови у оквиру културно историјске целине могу се предузети искључиво на основу услова и сагласности надлежне установе заштите;
- на локацијама где су откривени археолошки остаци - локалитети са археолошким садржајем препоручује се партерно обележавање археолошких непокретних налаза и постављање информативних табли и/или конзервација и презентација у случају да просторне могућности то дозвољавају;
- приликом реконструкција постојећих објеката, замене објеката или нове изградње, као и приликом радова на јавним површинама (тргови, порте сакралних објеката, простори око јавних објеката) на простору наведених локалитета са археолошким садржајем, обавезно је, пре било каквих грађевинских радова, претходно заштитно археолошко ископавање или археолошки надзор, у зависности од врсте радова и постојећих података о културној стратиграфији на предметној локацији;
- приликом реконструкција постојећих објеката, замене објеката или нове изградње, при планирању паркинга и гаража путем подземних етажа, пре било којих грађевинских радова обавезно је претходно заштитно археолошко ископавање или археолошки надзор, у зависности од врсте радова и постојећих података о културној стратиграфији на предметној локацији;
- изградњу објеката инфраструктуре, приликом копања канала (канализације, електроинсталације, ПТТ каблова, водовода и сл), вршити уз обавезан сталан археолошки надзор, а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је извршити заштитна археолошка ископавања у непосредној зони налаза;
- на целом простору заштићеног градског језгра и заштићене околине обавезно је обезбедити праћење свих облика земљаних радова (копање темеља за зграде индивидуалне градње, подрума и сл.) ради увида и израде археолошке документације и прикупљања покретних археолошких налаза;
- приликом радова на реконструкцији постојећих и изградњи нових подземних инсталација и објеката на јавним површинама у оквиру регулација (уличних простора), обавезан је сталан археолошки надзор;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова на подручју просторне културно-историјске целине наиђе на археолошка налазишта, извођач радова је дужан да одмах обустави радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе како би се обавили заштитни археолошки радови.

БЕЛА ЦРКВА –У ОКВИРУ СТАРОГ ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА

1. УЛ. ДЕЈАНА БРАНКОВА – Године 1889. у броју 522 откривен је један скелетни гроб, без прилога;
2. УЛ. ПРОЛЕТЕРСКА – Године 1873. у дворишту кућног броја 1083, откривено је на дубини од 2,3 метра 5 сарматских скелетних гробова, са прилозима;
3. УЛ. 1. ОКТОБРА – У двориштима кућних бројева 1178 и 1179, крајем 19. века откривено је укупно седам сарматских гробова из периода касне антике;
4. УЛ. САВЕ МУЊАНА – У кући бр. 438, откривено више скелетних сахрана са прилозима;
5. УЛ. ПАРТИЗАНСКА – При копању подрума откривено је двадесет гробова који су као гробне прилоге имали керамичке посуде;
6. УЛ. ЈОВАНА ПОПОВИЋА – У подруму куће бр. 1147 откривена су два скелетна гроба са керамичким посудама и накитом од стаклене пасте, највероватније Сарматски гробови;

ЛОКАЛИТЕТИ НА ТРАСИ МАГИСТРАЛНОГ ГАСОВОДА БУГАРСКА – ГРАНИЦА МАЂАРСКЕ

- Грмушина коса бр. ЗЗСК ПА 01 (лист бр.10):
- Веровач 1, бр. ЗЗСК ПА 05(лист бр.12):
- Веровач 2 бр. ЗЗСК ПА 06(лист бр.12);
- ПК "Стари Тамиш", бр. ЗЗСК ПА07(лист бр.13);
- Мале ливаде бр. ЗЗСК ПА 09(лист бр.15);
- Водица Баранда, бр. ЗЗСК ПА 10(лист бр.16):

Грмушина коса К.О. Плочица, бр. ЗЗСК ПА 01(лист бр.10):

1. x – 4956825 2. x – 4956905 3. x – 4956639 4. x - 4956420
y – 7491469 y – 7491837 y – 7491613 y – 7491274

Веровач 1, К.О. Баваниште, бр. ЗЗСК ПА 05(лист бр.12):

1.x – 4966242 2. x – 4966158
y – 7485920 y – 7485985

Веровач 2 К.О. Старчево, бр. ЗЗСК ПА 06(лист бр.12):

1. x – 4967471 2. x – 4967256
y - 7484941 y - 7485113

Пољопривредни комбинат Стари Тамиш К.О. Панчево, бр. ЗЗСК ПА07(лист бр.13):

1. x – 4971672 2. x - 4971533
y – 7482009 y – 7482119

Мале ливаде К.О. Глогоњ, бр. ЗЗСК ПА 09(лист бр.15):

1. x – 4983316 2. x – 4983397 3. x – 4983759 4. x - 4983680
y - 7467787 y - 7468007 y – 7467863 y - 7467660

Водина К.О. Баранда, бр. 33СК ПА 10(лист бр.16):

1. x - 4992340	2. x - 4992557	3. x - 4992248	4. x - 4992169
y - 7455484	y - 7455742	y - 7456002	y - 7456245
5. x - 4991862	6. x - 4991994		
y - 7456137	y - 7455775		

УРБАНИСТИЧКА И АРХИТЕКТОНСКА ИСТРАЖИВАЊА

При изради просторног и урбанистичког плана, поред планирања даљег развоја, врши се истраживање и валоризација градитељског наслеђа на основу чега се, у светлу европских конвенција о заштити археолошког, архитектонског и нематеријалног наслеђа, планира његово очување и обнова. Да би се остварила адекватна заштита градитељског наслеђа потребно је евидентирати и документовати наслеђене вредности, пошто планирање мора да полази од потпуног познавања вреднованог простора. Кроз анализе постојећих простора и сложених односа њихових делова, можемо научити да препознајемо и стварамо квалитет урбаног окружења које ће водити континуалном развоју у будућности.

Архитектура и урбанизам у другојполовини XX века па до данас, на нашим просторима нису препознавали и користили традиционалне вредности, већ напротив као да су се трудили да негирају и потпуно униште све што је остало из прошлих времена. Тако су знатно нарушене вредности старих градских језгара, амбијенталних целина градских и сеоских насеља, објеката градске и народне архитектуре. Нестали су многи занати који су били везани за традиционалну градњу објеката. У име прогреса и боље будућности неповратно је уништен део прошлости и културе народа и поднебља.

У Војводини је, срећом, доста рано уочено да проблем заштите градитељског наслеђа није само питање третмана појединачног објекта, већ стварање услова за развој амбијента и континуитета насеља у целини.

Што се тиче насеља на територији Јужног Баната, она су у многome задржала континуитет у урбанистичком развоју углавном плански гарђених војвођанских насеља. Сама архитектура је доста измењена и са рушењем старих банатских кућа, насеља полако губе традиционалне карактеристике на уштрб неке нове архитектуре која нема обележја простора на којем настаје и може се видети широм Србије и околних земаља.

УРБАНИСТИЧКО АРХИТЕКТОНСКА СТРУКТУРА

Скоро до краја XVIII века, села у Јужном Банату су грађена стихијски и била су сачињена од земуница или малих ниских полуукопаних кућа од којих су се видели само кровови. Турски путописац Евлија Челебија описује овај део Баната под турском влашћу (од 1553. до 1717.год.) као ненастањен, са ретким становницима који станују по земуницама. Од ових првих насеља могу се наћи само археолошки налази. Промене у начину становања и грађењу кућа и села у Јужном Банату настала је тек у време оснивања Бантске војне границе на Дунаву. Тада су предузете мере за исушивање мочваре, прокрчивање пустара, интензивна колонизација, основање нових насеља и учвршћивање старих. Од тада је војна власт прописивала како треба градити нова и регулисати стара насеља. Уведено је "ушоравање" села и ставарање улица. Тако су уместо старих српских села разбијеног типа грађена нова, збијена насеља са правим, уздужним и попречним улицама.

деловима насеља, од друштвене функције зграда које га уоквирују и од начина обраде слободних површина (парк, шеталиште и сл.). При реконструкцији настаје потреба да се наслеђени тргови, у централним деловима насеља, претворе у привлачне и удобне пешачке просторе који ће увођењем нових садржаја ободних зграда моћи да добију функцију савременог друштвеног центра.

Што се тиче данашњег урбанистичког изгледа, он није значајно измењен. Насеља су задржала првобитни правилан изглед, углавном облика квадрата односно правоугаоника, који има тенденцију ширења паралелно са обе осе тако да његов основни облик и поставка остану непромењени, што је најбољи доказ квалитета првобитне урбане поставке. У новије време долази до повлачења кућа у дубину парцеле и изградња углавном украсних ограда направљених од различитих материјала (цигла, бетон, ковано гвожђе, итд.), ка улици што доводи до разградње традиционалне војвођанске улице, и што би требало зауставити.

Велики број старих кућа панонског типа је срушен у периоду после II светског рата и замењен новим које немају карактеристике традиционалне архитектуре ових простора. Због интензивног развоја индустрије, архитектура је више измењена у градовима где су читави делови насеља са вишепородичним становањем и заједничким јавним простором између зграда. У селима је више сачуван традиционални начин становања, са породичним кућама око којих су заштићени и смишљено обезбеђени услови интимитета кућних дворишта.

ИНДУСТРИЈСКО И ТЕХНИЧКО НАСЛЕЂЕ

Назив *Индустријско наслеђе* се данас односи на проучавање индустријских објеката с њиховим урбаним или руралним окружењем и свим објектима који прате развој индустрије у једном подручју.

У свим насељима Јужног Баната становништво се, од давнина доминантно бави пољопривредом и то претежно земљорадњом, а нешто слабије сточарством. Под утицајем са запада, почетком 18. века и у Јужном Банату почеле су се разврстати ситније мануфактуре и то оне за које су постојале сировине у непосредном окружењу. Оснивање мануфактура било је регулисано строгим просисима а монополска права над њима имале су војне власти. Поред ових, производних објеката грађени су као пратећи и разни услужни објекти као што су складишта м агацини, објекти за смештај радника, објекти за снабдевање водом и сл. Са развојем индустрије убрзава се и развој саобраћаја, а посебно железнице и градња железничких станица широм Баната

Занатлијама су давале многе привилегије, али су се занати ипак претежно развили у градовима, док је у селима била развијена домаћа радиноост. Жене су се код куће бавиле обрадом вуне, преле су је, бојиле и ткале ћилиме, сукно и разне врсте платна. Становници су се такође бавили обрадом коже од које су правили обућу и одећу.

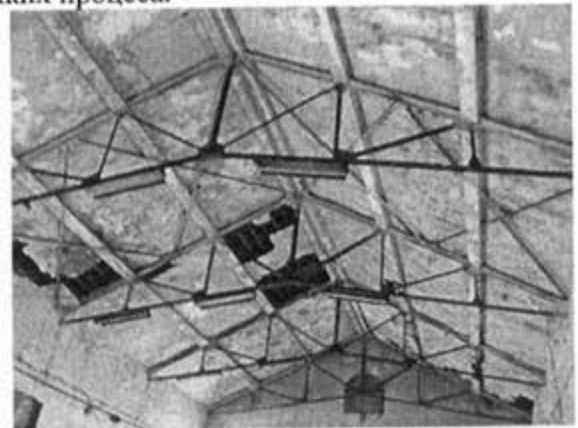
Са почетком индустријализације, у 18. веку која се базирала углавном на прехрамбеној индустрији, Панчево као погреничко насеље, на вековној граници два царства и две кутуре, предњачи јер је ту изграђен први индустријски објекат на Балкану, Народна (Стара "Војфертова") пивара, основана још 1722. Тако Панчево, захваљући повољном географском положају на обали Тамиша, у непосредној близини ушћа Тамиша у Дунаву, постаје и до данас остаје индустријски град са свим предностим и манама које му такав развој кроз векове доноси.

Пивара у најболијим годинама рада, у Време Вајферта (гравура коришћена као амблем на документима)

Услед раног почетка развоја индустрије, Јужни Банат је веома богат индустријским објектима који су веома стари. Како је развој индустрије настављен у континуитету до данас, на овој територији поред историјског развоја технологије и производње, можемо пратити и развој архитектуре индустријских објеката грађених у разним периодима, а који заједно чине индустријско наслеђе. Објекти индустријског наслеђа на територији Јужног Баната мога се сврстати у три групе:

1. **Производни објекти** - Објекти у којима се одређеним технолошким процесом нешто производило. То су: **пиваре** у Панчеву и Вршцу; **циглане** у многим насељима на овој територији од којих је била најпознатија прва панчевачка парна циглана Фидриха Наја која је радила од 1863. године, **објекти прехрамбене индустрије**: пекарне, млекарне, фабрике за прераду меса, хладњаче, винарије од којих је најпознатија Хелвеција у Вршцу, млинови који су већином као типске грађевине грађени у скорим свим већим насељима на територији; **свиларе**: две у Панчеву-стара на Баваништанском путу саграђена 1889. и комплекс на Тамишу из 1899. године, свилара у Белој Цркви, **штампарије**; **стаклера** прве механичка фабрика стакла за прозоре у Панчеву из 1932.; **фабрика сијалица** "Тесла" у Панчеву једина фабрика ове врсте у бившој Југославији саграђена 1931.; **ливница** "Утва" у Качареву; **објекти дрвне индустрије**; **фабрике намештаја и грађевинске столарије** у Панчеву, у Дебелачи; **прва фабрика пољопривредних авиона** "Утва" основана 1940. у Панчеву; **објекти за прераду коже** и производа од коже; у новијим временима објекти хемијске индустрије Рафинерија, Азотара, Петрохемија и Панонија у Панчеву, Хемофарм у Вршцу и други. Неки од ових објеката више нису у функцији док су неки временом адаптирани и дограђивани како би се прилагодили усавршавању технолошких процеса.

Свилара на Тамишу-стара фотографија

Циглана у Дебељачи

Решеткаста конструкција у Свилари

Стаклара у Панчеву-стара фотографија

Дрвени магацин на железничкој станици у Ковачици

Црвени магацин у Панчеву

2. **Услужни објекти** - разна скаладишта, магацини, амбари од којих су најпознатији Провијанти и Црвени магацини у Панчеву, Дрвени магацин на железничкој станици у Ковачици др.; **ледаре, бунари** од којих су бунару у Владимировцу утврђени за споменик културе, црпне пумпе као **црпна станица** у Дубовцу, Иванову и Ковину, Водоторањ у Панчеву грађен као резервоар за воду за поливање улица, и др.; **ватрогасни домови** у већини насеља и сл.

Црпна станица у Дубовцу

Бунари и млин у Владимировцу

3. **Саобраћајни објекти** - **светионици** на ушћу Тамиша у Дунаву из 1909.; **мостови** друмски и жељезнички од којих је најстарија онај у Плочићи саграђен у време

Аустроугарске владавине за потребе војске; *железничке* станице грађене као типски објекти у свим насељима кроз која је пролазила жељезница; *аутобуске станице*; *Лука* на Дунаву у Панчеву.

Светионици на ушћу Тамиша у Дунав

Стари мост у Пловици

Железничка станица Јасеново

Железничка станица Тамиш у Панчеву